

ความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบาย ประชานิยมของผู้นำชุมชน และผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

Understanding and Participation in the Philosophy of Sufficiency Economy, Popular Policies and Effects of an Integrated Learning Activities

แคทลียา บาลไธสง (Kathaleeya Barlthaisong) ** ดร.นีออน พินประดิษฐ์ (Dr.Neon Pinpradit) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ และเปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการสำรวจความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 398 คน ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย (1) การฝึกอบรมให้ความรู้ (2) การศึกษาดูงาน และ (3) การประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 24 คน ระยะที่ 3 เปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน ของผู้นำชุมชน หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้นำชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=91.6$) และค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=39.47$) ส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจนโยบายประชานิยมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=54.41$) และค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจนโยบายประชานิยมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=22.83$) 2. ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนความเข้าใจนโยบายประชานิยม หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่การเข้าถึงนโยบายประชานิยมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* สนับสนุนการวิจัยโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

** นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The purposes of this research included 1) to study community leaders' understanding and participated in the Philosophy of Sufficiency Economy and Popular Policies and 2) to compare the community leaders' understanding and participation in the Philosophy of Sufficiency Economy and Popular Policies after having participated in integrated learning activities. The study was organized into 3 stages. The first stage involved a survey of understanding and participation in the Philosophy of Sufficiency Economy of 398 community leaders in Buriram Province. The second stage was for the development of integrated learning activities on the Philosophy of Sufficiency Economy which included 1) a session to provide the leaders with the knowledge about the Philosophy of Sufficiency Economy, 2) a study tour and 3) an action workshop with 24 community leaders from Buriram Province.

The third stage was to compare the leaders' understanding and participation in the Philosophy of Sufficiency Economy after their participation in the integrated learning activities. Results of the study: 1. The leaders' understanding of the Philosophy of Sufficiency Economy was at the "highest" level ($\bar{X}$ = 91.6), while their participation in the Philosophy was at a "high" level ($\bar{X}$ = 39.47). As to the leaders' understanding of the Popular Policies it was found that their understanding was at a "high" level ($\bar{X}$ = 54.41), and their participation in the policy was also at a "high" level ($\bar{X}$ = 22.83). 2. The community leaders' understanding and participation in the Philosophy of Sufficiency Economy after their participation in the integrated learning activities on the Philosophy had increased significantly at the .001 level of significance. On the other hand, results of a comparison of the community leaders' understanding the Popular Policies after their participation in the integrated learning activities revealed that the majority of them did not show any significant increase in their understanding of the Popular Policies at the .05 level of significance, while their participation in the Policies decreased significantly at the .05 level.

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายประชานิยม กิจกรรมการเรียนรู้

Key Words : Philosophy of sufficiency economy, Popular policies, Learning activities

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานเป็นปรัชญาในการชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ซึ่งพระองค์ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดการพึ่งพาตัวเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และความไม่ประมาท ตลอดจนจนตระหนักถึงการพัฒนายอย่างเป็นขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา

และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติ เพื่อให้พสกนิกรไทยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงยังใช้เป็นแนวทางการแก้ไขให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤติ โดยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

การเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้ประชาชนชาวไทยทุกระดับในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และนักวิชาการได้ย้อนกลับมาพิจารณาและทบทวนแนวทางการดำเนินชีวิต ตลอดจนการ

พัฒนาประเทศ โดยหันมาให้ความสำคัญกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดกลุ่มนักคิดและนักปฏิบัติจากหลายหน่วยงานและหลากหลายสาขาอาชีพทั้งระดับรากหญ้าและส่วนกลางให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้าตลอดจนพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในเชิงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและแนวทางการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น (นิศารัตน์, 2551)

ในขณะที่เดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ ได้เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างปัญหา การที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อรับส่งข่าวสารรวดเร็วย่อมเป็นทั้งผลดี และผลเสีย การใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตแต่การบริโภคสื่อโดยขาดการวิเคราะห์ตามหลักความมีเหตุผลย่อมเป็นการเสี่ยง การที่รัฐบาลปล่อยให้ประชาชนบริโภคเทคโนโลยีและสื่อ อย่างเสรีโดยไม่มีการควบคุมตามหลักคิดของทุนนิยมจึงทำให้วัฒนธรรมของสังคมไทย วิถีชีวิตของคนไทยถูกคุกคาม และถูกกระแสโลกาภิวัตน์กลืนวัฒนธรรมจะเห็นว่าครอบครัวแบบสังคมไทยกำลังหายไป ประกอบกับนโยบายของรัฐที่ผ่านมาเป็นไปในลักษณะการช่วยเหลือประชาชนแบบให้เปล่า ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เกิดทัศนคติที่เคยชินกับการรอความช่วยเหลือจากรัฐเพียงอย่างเดียว อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังมองว่างบประมาณเป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และงบประมาณเหล่านั้นจะหาได้จากเพียงรัฐบาล ชุมชนรอฟังพารัฐ ในขณะที่รัฐยังต้องพึ่งพาต่างประเทศ แนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาจึงได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะการไม่พยายามพึ่งพาตนเอง นี่เป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคมไทย และถึงแม้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเริ่มได้รับความสนใจและพูดถึงในฐานะทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ระดับรากหญ้า แต่การขับเคลื่อน และการขยายผลของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติยังมีน้อยมาก ประกอบกับในห้วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลดำเนินนโยบายประชานิยมซึ่งเน้นผลทางการเมืองมากกว่าผลสัมฤทธิ์ในการสร้าง

ความเข้มแข็งระดับรากหญ้า จึงทำให้ภาคการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ปรากฏเป็นที่เด่นชัด (วีรศักดิ์, 2550)

นับตั้งแต่การเลือกตั้งในปี 2544 เป็นต้นมานโยบายประชานิยมได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายและเข้มข้นมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประเทศไทย โดยนโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ที่นำมาใช้นั้นได้มุ่งเน้นไปที่ประชาชนที่มีฐานะค่อนข้างยากจนเป็นเกษตรกรหรือผู้ใช้แรงงานเนื่องจากเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัย 3 ประการ ดังนี้ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองในประเทศไทย (2) การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 และ (3) ผลกระทบของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 โดยภายใต้พื้นฐานสนับสนุนของความยากจนและความไม่เท่าเทียมในการกระจายรายได้ที่มีอยู่ก่อนนั้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ทหารเริ่มมีบทบาททางการเมืองน้อยลงและรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่สร้างให้รัฐบาลมีความเข้มแข็งทำให้การใช้นโยบายประชานิยมเพื่อเข้าสู่อำนาจสูงสุดทางการเมืองมีความเป็นไปได้และมั่นคงมากขึ้น เมื่อรวมปัญหาความไม่พอใจของประชาชนต่อสภาพเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหารัฐบาล หลังวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 จึงทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ประชานิยมในที่สุด (นันทวุฒิ, 2551)

จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหนึ่งจังหวัดที่ได้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมมาใช้ในการพัฒนาชุมชน จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน เนื่องจากเห็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายประชานิยมต่างก็เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลนำมาใช้ในการบริหารประเทศ รวมทั้งตระหนักถึงบทบาทของผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

เป็นผู้ถ่ายทอดนโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนรับทราบ และถือปฏิบัติ กล่าวคือผู้นำชุมชนถือว่าเป็นผู้ปกครองที่ใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด และยังมีบทบาทเด่นชัดและสำคัญยิ่งในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ นอกชุมชน จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้และมีความสามารถในการรองรับภารกิจดังกล่าว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันประชาชนทั่วไปจะรู้จักและมีโครงการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนมีการประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่างๆ บ้าง แต่จะเห็นว่ายังมีความหลากหลายของการตีความเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจไม่ชัดเจน และการนำไปประยุกต์ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน รวมทั้งพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจ เข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และสามารถถ่ายทอดขยายเครือข่ายสู่ชุมชน เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน โดยทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาความเข้าใจ และเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน โดยการใช้ (1) กระบวนการฝึกอบรม (2) ทักษะศึกษาดูงาน (3) การประชุมเชิงปฏิบัติการโดยผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ผู้นำที่สำคัญคือ อัลเบิร์ต บันดรา (Albert Bandura) โดยมีความเชื่อว่า โดยส่วนมากมนุษย์เรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบหรือการเลียนแบบ เนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน แบบดราจึงให้ความสำคัญต่อการรู้คิด (Cognitive) ในการเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบด้วย (นีออน, 2545) โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย คือการที่ผู้นำชุมชนได้ฝึกอบรม และศึกษาดูงานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ผู้นำชุมชนเกิดการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ในการนำสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับครอบครัวและชุมชนของตนเองต่อไป รวมทั้งศึกษาแนวคิดของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ในเรื่องความพอเพียง 7 ประการคือ (1) มีความพอเพียงทุกระดับ (2) มีความเอื้ออาทร (3) มีการส่งเสริมให้อนุรักษสิ่งแวดล้อม (4) มีการสร้างเครือข่ายชุมชนแก้ปัญหาร่วมกัน (5) มีการใช้ภูมิปัญญา ความรู้ที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา (6) มีการรักษาวัฒนธรรมและรู้เท่าทันป้องกันวัฒนธรรมภายนอก (7) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมั่นคง ในประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์
2. เปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามเชิงปฏิบัติการ

1. ความเข้าใจของผู้นำชุมชนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งด้านความพอประมาณ ความมี

เหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว ภายใต้ง่อนไข ความรู้ และคุณธรรม โดยแบบสอบถามมี 2 ชุด แบ่งออกเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามเชิงสถานการณ์ จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” คะแนนความเข้าใจคือผลรวมแบบสอบถาม ทั้ง 2 ชุด ผู้ตอบได้คะแนนมากถือว่าเป็นผู้มีความเข้าใจ ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูง และผู้ตอบได้คะแนน น้อยถือว่าเป็นผู้มีความเข้าใจต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอ เพียงต่ำ

2. การเข้าถึงของผู้นำชุมชนต่อปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้นิยามการเข้าถึงของผู้นำ ชุมชนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น 2 ลักษณะ ในส่วนแบบสอบถามในการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 3 การเข้าถึงของผู้นำชุมชนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกับโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ สร้างแบบสอบถามขึ้นจากการรวบรวมกิจกรรมของ ชุมชนภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 12 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ “เข้าร่วมมากที่สุด” ถึง “ไม่เคยเข้าร่วม” ผู้ตอบได้คะแนนมากถือว่าเป็น ผู้มีความเข้าใจต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูง และ ผู้ตอบได้คะแนนน้อยถือว่าเป็นผู้มีความเข้าใจปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงต่ำ

ในการวิจัยระยะที่ 2 การเข้าถึงของผู้นำ ชุมชนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ผู้นำ ชุมชนสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ร่วมกิจกรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อครัวเรือน เช่น การทำบัญชี รายรับ รายจ่ายครัวเรือน การออมทรัพย์ การลด ละ เลิก อบายมุข การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และต่อชุมชน เช่น การทำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. ความเข้าใจของผู้นำชุมชนต่อนโยบาย ประชาชน หมายถึง ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจ และ

ความคิดเห็นในเรื่องนโยบายประชานิยมตามหลักการ นโยบายของรัฐบาล โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้น จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายประชานิยม มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริง ที่สุด” ผู้ตอบได้คะแนนมากถือว่าเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ นโยบายประชานิยมสูง และผู้ตอบได้คะแนนน้อยกว่า ถือเป็นผู้ที่มีความเข้าใจนโยบายประชานิยมต่ำ

4. การเข้าถึงของผู้นำชุมชนต่อนโยบาย ประชาชน หมายถึง ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมหรือ เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม สร้างแบบสอบถามขึ้นจากนโยบายหรือโครงการ ของรัฐบาล โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากนโยบายหรือ โครงการประชานิยมที่ปรากฏเด่นชัด และดำเนินการ อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเท่านั้น จำนวน 8 ข้อ ลักษณะของแบบวัดประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ “เข้าร่วมมากที่สุด” ถึง “ไม่เคยเข้าร่วม” ผู้ตอบ ได้คะแนนถือว่าเป็นผู้ที่มีการเข้าถึงนโยบายประชานิยม สูง และผู้ตอบได้คะแนนน้อยถือว่าเป็นผู้ที่มีการเข้าถึง นโยบายประชานิยมต่ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้นำเสนอ วิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสำรวจความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง และประชานิยมของผู้นำชุมชน ระยะที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้นำชุมชน และระยะที่ 3 เปรียบเทียบ ความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ นโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน ดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจความเข้าใจ การเข้าถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยม ของผู้นำชุมชน

1. กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำชุมชนตำบลเขาคอก 101 คน ตำบล บ้านกรวด 175 คน และตำบลนาโพธิ์ 122 คน ในกลุ่ม

ของผู้ที่มีทั้งหมด 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) คณะกรรมการหมู่บ้าน 127 คน (2) กรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน 127 คน (3) อาสาสมัครสาธารณสุข 93 คน (4) อาสาพัฒนาชุมชน 34 คน (5) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 17 คน รวมจำนวน 398 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระยะที่ 1 คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 11 ข้อ (2) แบบสอบถามความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 25 ข้อ (3) แบบสอบถามความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 12 ข้อ (4) แบบสอบถามความเข้าใจนโยบายประชานิยม จำนวน 20 ข้อ (5) แบบถามความเข้าใจนโยบายประชานิยม จำนวน 8 ข้อ

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อพิจารณาถึงความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความครบถ้วนของประเด็นคำถามเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2 การทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีครอนบาค (Cronbach) ต่อไปนี้ (1) แบบสอบถามความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80 (2) แบบสอบถามความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83 (3) แบบสอบถามความเข้าใจนโยบายประชานิยม ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.75 (4) แบบสอบถามความเข้าใจนโยบายประชานิยม ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.76 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามทั้งหมดมีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

4.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลเขาคอก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกรวด และองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวล่วงหน้าเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทำวิจัย และขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถามในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 3 คนได้นำแบบสอบถามแจกให้แก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจในแบบสอบถามที่ตรงกัน 1 รอบ และช่วยกันอธิบายข้อความที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจเป็นรายบุคคล เมื่อเสร็จแล้วจึงตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 18 มีนาคม 2552 ถึงวันที่ 22 มีนาคม 2552 ซึ่งระยะเวลาตรงตามที่คุณวิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากทางมหาวิทยาลัย

4.4 เมื่อได้แบบสอบถามครบทั้ง 398 ชุด ผู้วิจัยก็ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window ได้แก่ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาร้อยละ (%) (2) ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยม วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน

1. กลุ่มเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสำรวจความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระยะที่ 1 คือ ผู้นำชุมชนที่มีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด 1 ตำบล จากจำนวน 3 ตำบลที่ทำการเก็บข้อมูล คือ ตำบลบ้านกรวด โดยเป็นผู้นำชุมชน 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) คณะกรรมการหมู่บ้าน (2) กรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (3) อาสาสมัครสาธารณสุข (4) อาสาพัฒนาชุมชน (5) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เป็นชาย 8 คน หญิง 16 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 2 ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน ที่ผู้วิจัยใช้ในระยะนี้เพื่อวัดความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกันกับระยะที่ 1

2.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกิจกรรมประกอบด้วย

1) การฝึกอบรมตามขอบเขตเนื้อหาวิชา ดังนี้ (1) วิถีทัศน์ เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (2) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน (3) บทบาทผู้นำชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (4) ประสบการณ์ผู้นำชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (5) วิถีทัศน์ เรื่อง สวรรค์บ้านนอก

2) การศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกลุ่มอิตัน้อย บ้านสระคูณ ต.โคกล่าม อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

หลังการฝึกอบรม และศึกษาดูงาน ผู้วิจัยให้ผู้นำชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน เพื่อค้นหาปัญหาในชุมชน เข้าใจสภาพครัวเรือนและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนในปัจจุบัน จากนั้นระดมความคิดเห็นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ตั้งปณิธานเพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ทั้งในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน

2.3 แผนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรูปแบบการประชุมจะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกรวด เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว และหลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำหนังสือส่งให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกรวด เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยกับผู้นำชุมชน และทำหนังสือเชิญวิทยากรมาบรรยายในระหว่างวันที่ 26 มิถุนายน 2552 และทำหนังสือขอศึกษาดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกลุ่มอิตัน้อย ในวันที่ 27 มิถุนายน 2552

3.2 หลังการฝึกอบรม และศึกษาดูงาน ผู้วิจัยให้ผู้นำชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน เพื่อค้นหาปัญหาในชุมชน เข้าใจสภาพครัวเรือนและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนในปัจจุบัน จากนั้นระดมความคิดเห็นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ตั้งปณิธานเพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ทั้งในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน

3.3 ผู้วิจัยได้ประสานกับผู้นำชุมชนตำบลบ้านกรวดในการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในวันที่ 26 สิงหาคม 2552 และครั้งที่ 2

ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2552 และติดตามผลความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 3 เปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบาย ประชาชนิยมของผู้นำชุมชน

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตำบล บ้านกรวด ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระยะที่ 2 เป็นชาย 8 คน หญิง 16 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 3 ประกอบด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ได้แก่

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ นโยบายประชาชนิยมของผู้นำชุมชน โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันกับแบบสอบถามในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายประชาชนิยมของผู้นำชุมชน หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์เป็นลักษณะเดียวกันกับการประชุมเชิงปฏิบัติการ แต่จะเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลโดยผู้วิจัยได้เลือกจากผู้นำชุมชนที่มีลักษณะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดี (Key-Informant) จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและชัดเจนมากขึ้น โดยแนวคำถามจะเป็นลักษณะเฉพาะรายการประเด็นเป็นข้อ ๆ และสั้น ๆ ของสิ่งที่จะถามเท่านั้น โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำตอบไว้แน่นอนตายตัว คำถามและลำดับคำถามสามารถยืดหยุ่นได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้ประสานกับผู้นำชุมชน ตำบลบ้านกรวด โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 24 ชุด เพื่อทำการเปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายประชาชนิยมของผู้นำ

ชุมชน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในวันที่ 30 มกราคม 2553

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (Questionnaire) นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชาชนิยมของผู้นำชุมชน หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้สถิติทดสอบ (Paired Sample t-test) (2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นความคิดเห็นของแต่ละคนมาบรรยายในลักษณะข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุป และอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชาชนิยมของผู้นำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =91.6) และค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =39.47) ส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจนโยบายประชาชนิยมพบว่าผู้นำชุมชนมีความเข้าใจนโยบายประชาชนิยมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =54.41) และค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจนโยบายประชาชนิยมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =22.83) สอดคล้องกับงานวิจัยของชนทอง (2551) ที่พบว่าผู้นำชุมชนและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาต้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี ส่วนการปฏิบัติปรัชญาเศรษฐกิจพอ

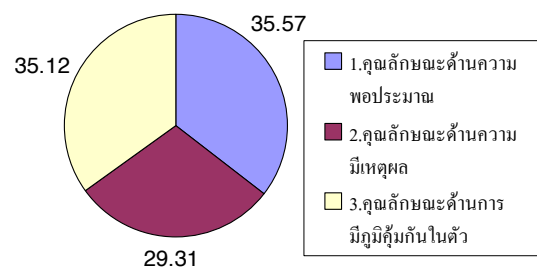

เพียงก็มีการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของประสิทธิ์ (2551) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ตำบล คุยบ้านโอง อำเภอรามกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำท้องถิ่นในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วย ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการออม ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทรและจากการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวตัวแปรด้านรายได้ อาชีพ ระดับความรู้ และหมู่บ้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลเปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล ความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน

แบบสอบถาม	ระดับความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน			
	%	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คะแนนเต็ม 120 คะแนน)	76.4	91.6	4.89	มากที่สุด
2.ความเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คะแนนเต็ม 60 คะแนน)	65.78	39.47	9.02	มาก
3.ความเข้าใจนโยบายประชานิยม (คะแนนเต็ม 80 คะแนน)	68.01	54.41	5.3	มาก
4.ความเข้าถึงนโยบายประชานิยม (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)	57.07	22.83	5.03	มาก

ส่วนความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนทั้ง 3 คุณลักษณะได้แก่ คุณลักษณะด้านความพอประมาณ คุณลักษณะด้านความมีเหตุผล และคุณลักษณะด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัว พบว่าในภาพรวมผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ยทั้งด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน โดยเน้นการพัฒนาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งด้านความประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัว ภายใต้งานไขความรู้และคุณธรรม ผลความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนทั้ง 3 คุณลักษณะดังแสดงในภาพต่อไปนี้

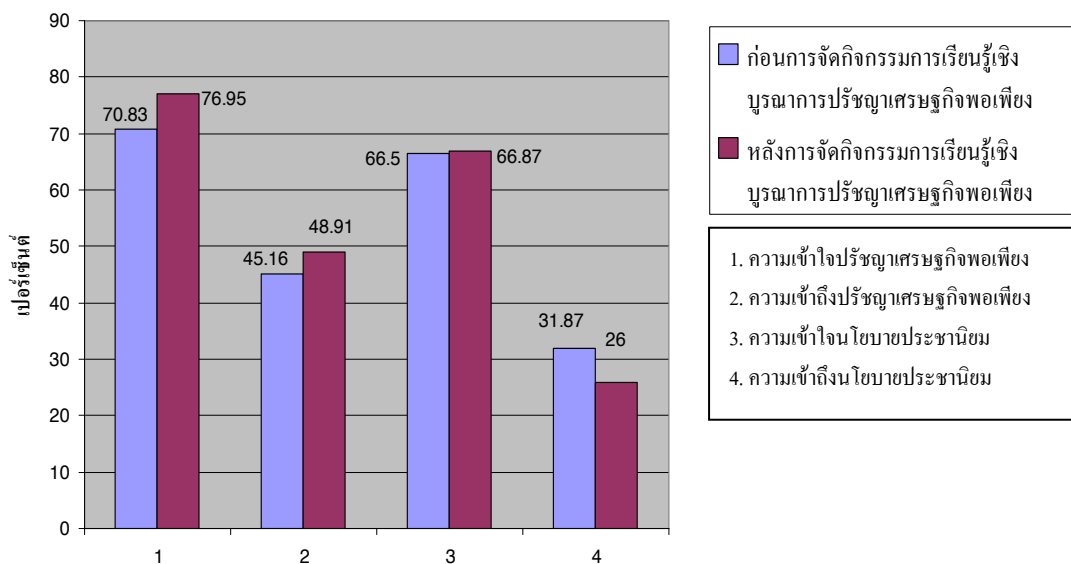

ภาพที่ 1 แสดงคุณลักษณะ 3 ประการของความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน ทั้ง 3 คุณลักษณะ

2. เปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยมของผู้นำชุมชน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับงานวิจัยของชมนาด (2542) ที่พบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทด้านเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มขึ้น มีสภาพการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มขึ้น มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มขึ้น มีพฤติกรรม การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจชุมชนที่ดีขึ้น แตกต่างจาก เดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 มีผลงาน พัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น และประชาชน มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชน ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้นในทุก ด้าน เช่นเดียวกับงานวิจัยของสมเกียรติ (2541) ที่พบว่า หลังการจัดกิจกรรมแทรกแซง ทำให้ผู้นำ ท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และ สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ดีขึ้น ส่งผลให้ เกิดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นประโยชน์ต่อ ประชาชนอย่างมาก

ส่วนผลการเปรียบเทียบความเข้าใจ และการ เข้าถึงนโยบายประชานิยม หลังการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจนโยบายประชานิยม ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ การเข้าถึงนโยบายประชานิยมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบาย ประชานิยมของผู้นำชุมชน หลังการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลของความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายประชานิยม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน ตำบลบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

นอกจากข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการ เปรียบเทียบความเข้าใจ การเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้นำชุมชน แล้ว ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนหลังปิดโครงการกิจกรรม การเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและชัดเจนมากขึ้นดังนี้

1) ทำบัญชีรายรับ รายจ่ายครัวเรือน จากการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ผู้นำชุมชนเห็น ว่าชุมชนมีปัญหาเรื่องรายได้ เช่น การประกอบอาชีพ มีรายได้น้อย มีภาวะหนี้สิน จึงเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาร่วมกัน คือ การทำบัญชีรายรับ รายจ่ายครัวเรือน ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมาจะเห็นว่าผู้นำ ชุมชนได้มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายครัวเรือนเพิ่มขึ้น

2) การออมทรัพย์ ผู้นำชุมชนเห็นว่าชุมชนมีปัญหาเรื่องรายได้ เช่น การประกอบอาชีพ มีรายได้น้อย มีภาวะหนี้สิน จึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน คือการออมทรัพย์ ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมามองเห็นว่าผู้นำชุมชนได้มีการออมทรัพย์ เพิ่มขึ้น

3) ลด ละ เลิก อบายมุข ผู้นำชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่าชุมชนมีปัญหาเรื่องอบายมุข เช่น เล่นการพนัน หวย สุรา จึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน คือลด ละ เลิก อบายมุข ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมามองเห็นว่าผู้นำชุมชนได้มีการ ลด ละ เลิก อบายมุขเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

4) ปลุกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค ผู้นำชุมชนเห็นว่าชุมชนมีปัญหาเรื่องรายได้ เช่น การประกอบอาชีพ มีรายได้น้อย มีภาวะหนี้สิน จึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน คือการปลุกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมามองเห็นว่าผู้นำชุมชนได้มีการ ปลุกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคเพิ่มมากขึ้น

5) การทำกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชนเห็นว่าชุมชนมีปัญหาเรื่องรายได้ เช่น การประกอบอาชีพ มีรายได้น้อย มีภาวะหนี้สิน จึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน คือ การทำกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมามองเห็นว่าผู้นำชุมชนได้มีการทำกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชนเป็นไปในทางที่ดี

6) ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่าชุมชนมีปัญหาเรื่องการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงหาแนวทางการแก้ไข คือ ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมามองเห็นว่าผู้นำชุมชนได้มีการออมทรัพย์ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

สรุปได้ว่า จากการเปรียบเทียบความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ถึงแม้ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยน้อยก็ยังพบความแตกต่างอย่างชัดเจน ส่วนผลการศึกษาในด้านสภาพการดำเนินงานความสามารถในการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมในการส่งเสริมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในส่วนการเปรียบเทียบความเข้าใจและการเข้าถึงนโยบายประชานิยม หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความเข้าใจ นโยบายประชานิยมไม่แตกต่างจากเดิมนัก แต่มีการเข้าถึงนโยบายประชานิยมลดลง ทั้งนี้เนื่องจากในระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยรัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนนโยบายโดยกระตุ้นส่งเสริมการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ทำให้ผู้นำชุมชนมีการเข้าถึงนโยบายประชานิยมลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจ และการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแก่ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ปรมาจารย์ชุมชน และผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ รวมทั้งผู้ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันมาบรรยายให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

2. รัฐควรส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน โดยนำรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ประกอบไปด้วย การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ ไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม

3. ควรศึกษาหาวิธีที่เหมาะสม ในการถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความรู้

ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้ แก่ผู้นำชุมชน ให้สามารถเป็นแกนนำในการพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับการพัฒนา จากระดับพออยู่พอกินไปสู่การพัฒนาระดับกินดีอยู่ดี และการพัฒนาระดับมั่งมีศรีสุข

เอกสารอ้างอิง

- ชันทอง นีระมนต์. 2551. ความรู้ความเข้าใจและ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอ เพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลแคมป์ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. รายงาน การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- ชมนาด แก้วนิมิตร. 2542. บทบาทผู้นำชุมชนใน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- นิศาวัฒน์ ทัดตินาพานิช. 2551. การประยุกต์ใช้ เศรษฐกิจพอเพียงกับธุรกิจค้าปลีกในจังหวัด หนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2551. ปัจจัยที่มีผลกระทบ ต่อการเกิดขึ้นของประชานิยมในประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 26(9), 121-168.

- ประสิทธิ์ แผ่ทอง. 2551. การปฏิบัติตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำท้องถิ่น: กรณี ศึกษาตำบลคูยบ้านโอง อำเภอรามกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. รายงานการศึกษอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัย การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีรศักดิ์ ส่องแก้ว. 2550. การศึกษาการทำประชาพิชัย และพัฒนาแผนแม่บทชุมชนภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: องค์การ บริหารส่วนตำบลโคกเจริญ อำเภอบ้านลาด จังหวัดพังงา. รายงานการศึกษอิสระปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครอง ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมเกียรติ มูลสุวรรณ. 2541. การเพิ่มความเข้มแข็ง ของผู้นำท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ในตำบลเมืองใหม่ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.